

360. Ferenc László: Studii și marturii despre Bartók [László Ferenc: Bartók Béla. Tanulmányok és tanúságok]

Făclia, 1981. oct. 4.
FERENC LÁSZLÓ:

STUDII ȘI MĂRTURII DESPRE BARTÓK

Intre lucrările premiate de Uniunea Compozitorilor, respectiv de Academia Română, se numără și volumul de muzicologie realizat de Ferenc László — **Bartók Béla. Tanulmányok, és tanúságok (Bartók Béla. Studii și marturii)**, publicat la București de Editura Kriterion (1980). Altfel studiile cit și mărturiile prezentate în volum se leagă — într-un fel sau altul — consistent de viața noastră muzicală, respectiv de moștenirea spirituală a muzicianului modern, a savantului și omului cu vederi largi. Ele cuprind intervalul dintre anii 1904 și 1938 din viața creatorului, la care se mai adaugă mărturiile ulterioare, în-cit arcul se prelungește pînă în zilele noastre.

O primă categorie de studii se referă la legăturile lui Bartók cu muzica populară românească și maghiară culeasă de pe aceste regiuni. Se relevă un moment cheie: descoperirea acestei surse pentru folclorist, prin informa-toarea Lidi Dósa din Chibed și valorificarea acestui izvor ca creator (**Cîntec popular secuiesc**, 1904). Ni se prezintă un șir de colaboratori — învățători — care i-au ușurat munca de culegere în fostul județ Ciuc (1907). Se reabili-tează personalitatea Corneliiei Nicola, omisă din biogra-fiile lui Bartók, deși ea îl invitase pe folclorist la Beiuș, făcînd cunoștință cu soțul ei, profesorul Ioan Bușția,

prietenul sincer al lui Bartók. La fel procedeză autorul și în cazul lui Constantin Pavel, colaborator al lui Bar-tók, traducător al unor lucrări semnate de acesta, revizuitor al unor texte românești culese în primul deceniu, intermediator între Bartók și unii reprezentanți ai vieții spirituale românești din acele vremuri. Se atrage atenția asupra faptului că pe lângă volumele editate (colecția din Bihor, în 1913, la București, cea maramureșeană în 1923 în Germania), Bartók a mai definitivat pentru tipar in-că două lucrări de muzică populară românească: colecția bănățeană și cea din Țara moșilor. Cititorului îi stă la dispoziție o nouă versiune a genezei volumului maramu-reșean, a proiectului variantei Birlea — Brediceanu — Bartók și rezultatul final al apariției separate a celor trei culegeri.

A doua categorie de studii tratează legăturile lui Bar-tók cu unii reprezentanți ai vieții spirituale românești: vizita lui D. G. Kiriac la Bartók în anul 1912, la Bu-dapesta; documentele colaborării dintre Bartók și Con-stantin Brăiloiu (scrisorile acestuia adresate lui Bartók), care relevă între altele și un interviu dat de folcloristul român în casa lui Bartók, cu ocazia conferinței care a fi-nut-o despre doină, la Budapesta (1937). Se pun în lu-mină strădanțiile lui Octavian Beu, autorul dovedind fap-tul că în muzicologia românească acesta ocupase o po-ziție avansată prin popularizarea creației bartókienne — oral și în scris (1930).

Doi studii reprezintă a treia categorie — analiza u-nor creații ale compozitorului. Este vorba de marginaliile referitoare la manuscrisul țirgumureșan din 1922, o va-riantă a celor trei cîntece populare maghiare incluse în programul concertului dat în acest centru în anul de

mai sus, și de contribuțiile legate de geneza **Cantatei Profane** (acest studiu fiind considerat de autor ca cel mai important din această carte). Autorul concludă că munca compozițională nu a avut loc pe baza versiunii maghiare a textului, ci pe cea a originalului românesc.

Se mai pot citi alte marginalii la unele scrisori de Bar-tók, apărute în diferite ediții, o scrisoare inedită a lui Bartók, din lăsamîntul editorului Karl Völterle, demon-strarea faptului că Bartók nu a fost membru de onoare al Societății Compozitorilor Români (după cum se afir-mase în diferite surse contemporane și ulterioare), ci a fost considerat membru activ chiar și după votarea re-gulamentului din anul 1929.

A doua parte a volumului conține reportaje din difere-te centre care au jucat un rol mai mic sau mai mare în viața lui Bartók (Sinnicolaul Mare, Satu Mare, Oradea, București, Sfîntu Gheorghe), interviuri cu personalități care l-au cunoscut pe muzician (Mihail Andricu, Moise Baltă), care au studiat cu el (Irma Molnár), care au cola-borat cu interpretul (Agnes B. Dudutz), sau care l-au schițat cu ocaziile trecerii pe la noi (Alfred Macalik, Io-sif Ross).

Cercetările au avut ca rezultat prezentarea unor docu-mente, scrisori inedite, melodii nepublicate, aflate în arhiva Institutului de muzicologie al Academiei Maghiare de Științe. Pe baza acestora autorul rectifică o serie de afirmații vechi, completează constatări, reevaluează fapte, ajungînd astfel la o prezentare mai complexă, mai multilaterală a temei alese, volumul premiat reprezentînd o contribuție originală în literatura bartókiană.

BENKÓ András